

I Timothy

Hay Aat Ten Liblu

Hay Nangitudo' eten Liblu: hi Apostoles Paul (1:1).

Hay Nangitud'an Paul eten Liblu: hi Pastor Timothy (1:2).

Hay Pohdon nan Ngadan ten Liblun Ibaga: nan mange'gon ay Apo Dios.

Hay Gutud hi Nangitud'anan ten Liblu: hidin numbattanan di 61 A.D. hi engganah 63 A.D.

Hay Teman ten Liblu: hay maphod hi aton Pastor Timothy an mumpapto' hinan himba'an ad Ephesus (1:3).

Hay Outline ten Liblu:

Hay PROBLEMAN Pastor Timothy hinan himba'an ad Ephesus (1:1-11)

Hay APUN Pastor Timothy hinan himba'an ad Ephesus (1:12-17) — hi Apostoles Paul di apuna

Hay IPAPTO' Pastor Timothy hinan himba'an ad Ephesus (2:1-6:21)

Hay ipapto'na ya nan aatna tuwali (1:18-20; 4:6-16; 5:23; 6:11-16, 20-21)

Hay ipapto'na ya nan munluwalu (2:1-8)

Hay ipapto'na ya nan binabai (2:9-15)

Hay ipapto'na ya nan mun'endog (3:1-7)

Hay ipapto'na ya nan baal di mun'endog (3:8-13)

Hay ipapto'na ya nan ma'ma'at ta mihamad di doctrinada (3:14-4:5)

Hay ipapto'na ya nan nun'ala'ay (5:1)

Hay ipapto'na ya nan ungunan linala'i (5:1)

Hay ipapto'na ya nan nun'a'in'inna (5:2)

Hay ipapto'na ya nan babalahang (5:2)

Hay ipapto'na ya nan umu'utun (5:3-16)

Hay ipapto'na ya nan a'ap'apu (5:17-19)

Hay ipapto'na ya nan kumapuy di pangulugda (5:20-22, 24-25)

Hay ipapto'na ya nan himbut (6:1-2)

Hay ipapto'na ya nan mangamnaw hi pihhu (6:6-10)

Hay ipapto'na ya nan adangyan (6:17-19).

1 Ha'in hi Paul an apostoles^a Jesu Kristu ti hiyah ne immandal Apo Dios an nan mamaliw ay ditu'u ya hi Apu tu'un hi Jesu Kristu an Hiyay hahalimidon tu'u.

²Ya ten muntudo'a' ay he"a, Timothy,^b an ibilang'un nahamad an imbaluy'u an dumalat nan pangulugtan duwa.

Ipadutu' da'a, ya hom'on da'a, ya impalenggop da'a ni' ay Apo Dios an hi Ama tu'u ya hi Jesu Kristun hi Apu tu'u.^c

Hay Nummandalan Timothy hinan Tatagu ta Adida Ituduy Nibahhaw an Tuududu

³Hidin nakaka' ad Ephesus hi aya' hinan Provinciadi Macedonia ya inal'alu' da'a ta mihina'ah nad Ephesus ta way atom an mummandal hinan udumnan muntududu ta adida ituduy nibahhaw.^d ⁴Ya alyom ta idinongdan umabi'abig hinan malgom an na'na'at hidin penghana, ya idinongdan tumuntutuntun hi o'ommoddan nahlaganda ti dumalat hi punhahannuanda. Ya wan mid ibadang hana ti hay bumadang ya nan pangulug ay Jesus. ⁵Ya manu ay hiyah ne imandal'u ya ta mumpopohodan^e tu'un malpuh maphod an nomnom, ya maphod an pangat, ya nahamad an pangulug tu'un Jesu Kristu. ⁶Mu waday udumna an din'ugdah ten Tugun ta un hay mid upid di ulgu'ulgudonda.

^a 1:1 Hay pohdonan ibaga ya *nan nahnag*. ^b 1:2 Hay pohdonan ibaga ya *nan mangle'gon ay Apo Dios*. ^c 1:2 Inusal Apostoles Paul nan tulun kalahin di apngan nen gutud. Nan nahhun an inalina an *ipadutu' da'a* (unu *charis*) ya apngan di iGreece, ya nan netob an inalina an *hom'on da'a* ya hiyah ne apngan di kimmulug, ya nan miyatlan inalina an *impalenggop da'a* (unu *shalom*) ya apngan di Hudyu. ^d 1:3 Penhod Paul an mi'laban hi Timothy hinan balbalun kulton bimmuhu' eden timpud Ephesus an ma'alih Gnosticism. Hay aatna ya (1) intududay agguy immannung an hudhud (1:4; 4:7; 6:20), ya (2) inabulutday politikan hapit an mid ipatukana (6:20), ya (3) inhihi'aldan nuntududu nan Uldin di Hudyu (1:7), ya (4) impawaday malhin (4:3), ya (5) pinianiawday udumnan ma'an ta adi onon (4:3), ya (6) ninomnomda an hay puntutuduwandah Hapit Apo Dios di dumalat hi umadangyananda (6:5), ya (7) numpahiyada (1:7; 6:4). Mid mapto' ya da Hymenaeus ay Alexander di duwan a'ap'apuda (1:20). (Bahaom nan footnotes di Col. 2:4, ya II Tim. 2:18, ya Tit. 1:14, ya II Pet. 1:2, ya I Jn. 4:2, ya I Jn. 5:8, ya I Jn. 5:16, ya II Jn. 1:7 ta innilaom di udumnah aatna.) ^e 1:5 Hiyah ne hapit an *agape* hinan hapit di iGreece.

⁷Ya pohdondan diday mangituduh Uldin di Hudyu, mu ta'on un dida ya adida ma'awatan di aat nen itudtududa ya wan ipilitda an alyonday nepto'da.

⁸Abuluton tu'u an heten Uldin Apo Dios ya maphod ya pumhodan, mu mahapul an nomnomon tu'uy ngadan di nangitugunana ⁹ti heten Uldin ya bo'on nan maphod an tataguy nangitugunan Apo Dios ti hay aat di pumbaholan di ipa'innilana. Ti hiyay mitugun hinan adi umunud hi Uldin, ya hinan adi mangngol, ya hinan adi mangunud ay Apo Dios, ya hinan nangohoy, ya hinan adi mun'ogon, ya hinan mamatoy hi ommodna, ya hinan pumatoy goh hi tatagu, ¹⁰ya hinan mangelo' hi bo'on ahawana, ya hinan mangelo' hi paddungna an lala'ih un lala'i, unu babaih un babai, ya hinan mangilayaw hi ibbadan tagu ta pumbalinondah himbutda, ya hinan munlangkak, ya an amin nan adi mangunud hinan makulug an mitudtuduh ¹¹aat Apo Dios an alpuwan di amlong an hiyah ne nan nedenol ay ha'in ta itudu'.

Nan Nidugah an Homo' Apo Dios ay Paul

¹²Munyamana' ay Apu tu'un hi Jesu Kristuh nangidatanah bi'ah'un mangat hinan tamuna ya nan nangibilanganan ha'in an ohan edenolna, at pento'a' an ohan puntamuona ¹³an ta'on hi un nappuhi din inulgu'ulgud'uh aatna ti impaholholtap'u ya pinadngopadngola' nan kimmulug ay Hiya. Mu maphod ahan ta hemmo'a' ay Apo Dios ti eden gutud ya aggyua' kimmulug ay Jesus, at aggyu'u inila an adi maphod hanan ina'inat'u. ¹⁴Mu gapu ta ma'ulay nan Ap'apu tu'u ya ongol di homo'nan ha'in at binadanganan' an kimmulug ay Hiya ya namhod hi ibba' an tagu. Hatuy mabalin hi aton tu'u an gapuh pangulug tu'un Jesu Kristu.

¹⁵Wada han nahamad an pangali tu'u an hiyah te aatna: Immalih tun lutah Jesu Kristu ta baliwana nan nabaholan an tagu. Mu inyal'allanan ha'in ti nidugah ahan di bahol'u! ¹⁶Mu ta'on hi un nidugah di bahol'u ya hemmo'a' ay Apo Dios ta mipattig di homo' Jesu Kristuh nan nabaholan an umat ay ha'in ta panginnilaan di udum an tatagun ta'on un nidugah di bahol di ohan tagu, mu gulat ta kumulug ay Hiya ya mi'taguh mid poggogna. ¹⁷At hiyanan dayawon tu'uh enggana ti hi Apo Dios ya anggay di makulug an Dios an adi mattig. Hiya ya mi'id di te'ana ya poggogna, ya Hiyay Alih enggana! Amen!^f

^f1:17 Hay pohdonan ibaga ya *abuluto' hene ahan*.

¹⁸Daten intugun'un he"a, Timothy an imbaluy'u, ya miyunnudan hinan nipa'innilah atom. Unudom hana ta abakom di nappuhi. ¹⁹Ya punnonngom di pangulugmu ya nan maphod an punnomnommu ti wadaday udum an ta'on hi unda tuwali inilay maphod an unudon, ya inlahawdan agguy nangunud, at hay numbalinana ya nami'id di pangulugdan Jesus. ²⁰Umat ay da Hymenaeus ay Alexander an din'ug'u didah enggana ta okod hi Satanas ay dida. Ta magilatda ta adida pihupihulon hi Apo Dios.

Hay Makulug an Pundayaw ay Apo Dios

2 Hay mahhun hi alyo' ahan ya al'alu'o' da'yu ta iluwaluan tu'un amin di tatagu ta badangan Apo Dios dida. Ya mundenol tu'un Hiya an dumalat ay dida. ²Ya umat goh an iluwaluan tu'u damdama nan a'ap'apun di gubilnu ya an amin di udumnah a'ap'apu ta nahamad di pumpapto'dan ditu'u ya maphod di pangatda ta mi'id al'alain ditu'un mangun'unud hinan maphod an ma'at an hiyah ne penhod Apo Dios an aton tu'u. ³Ya maphod hanah aton ya umipa'amlong ay Apo Dios an mangibaliw ay ditu'u ⁴ti pohpohdonan mabaliwan an ami'amin di tatagu ta innilaonday makulug hi aat Jesu Kristu. ⁵Ti un oha ya anggay di Dios an mangibaliw ay ditu'u, ya oha ya anggay goh di mangiyalun ay ditu'u an hi Jesu Kristun numbalin hi tagu. ⁶Hiya ya immali, at inyatoytay bahol an amin di taguh din gintud Apo Dios an aliana. Ya Hiyay panginnilaan an penhod Apo Dios an mabaliwan an amin di tatagu ta adida mamolta. ⁷Ya manu ay pento'a' ay Apo Dios an ohan apostolesna^g ya ta itudtudu' di makulug hinan Hentil ya nan aat di abaliwan an gapuh pangulug ay Jesu Kristu. Ya bo'on layah heten gun'u alyon ti makulug.

⁸Ya hay pohdo' ahan ya ta nahamad ni' di ugalin nan linalain mangita'nang hi ngamaydah unda munluwalu ti ababain hi unda mabungot unu mi'honggel hi ibbada.^h

^g 2:7 Bahaom nan footnote di I Tim. 1:1 ta innilaom di pohdonan ibaga.

^h 2:8 Hay ugalin di i'Ephesus an munluwalu ya ita'nangday ngamayda an umat hinan aton di Hudyu ya Muslim ad ugwan hi unda munluwalu. Mu bo'on hene di ugalin nan do'ol an munluwalu, ya namamah nan iYadyang, ya mattig an hay pangita'nangan di ngamayda ya bo'on hiyay teman ten verse ti nan temana ya nan anahamad di ugalidan munluwalu.

⁹Ya pohdo' goh an nan binabai ya ipaphodan munlubung ta adi gahin un nan na'angnginay ilubungda, ya adida goh idugah an mangipaphopaphod hi tigawda an umat hinan do'ol an pangat hi buu' ya nan balitu' an mitayun hi odol, ¹⁰mu hay aptan ya hay amaphod di pangat an hiyay attiganan makulug di pangulug di ohan babai. ¹¹Hay maphod ya wa ay ta hinan pundayawanyun Apo Dios ya nan linala'iy muntudtudu, ya hana ay binabai ya unda umu'ugong ta mundongolda ya un'unnudda. ¹²Ti adi' iyabulut an nan binabaiy muntudtudu unu mangipangpanguluh nan linala'ih nan pundayawanyu, mu hay maphod hi atonda ya unda mundongol ya anggay. ¹³Ti hidin nunlumuwan Apo Dios hi tagu ya nahhun di lala'in hi Adam ya unna lumuwon di babain hi Eve. ¹⁴Ya bo'on hi Adam di nabalbaliyan, mu nan babaiy nabalbaliyan, at hiyay nahhun an numbahol ay Apo Dios. ¹⁵At gapuh numbaholan Eve ya mumpaligligatday binabain muntungaw. Mu ta'on un umat hina ya baliwan Apo Dios didah unda punnonngon di pangulugda, ya nan pamhoddah nan tatagu, ya iniladan mangane'nong hi odolda ta hay maphod di atonda.

Hay Aat di Mun'endog hinan Himpampun an Tatagun Apo Dios

3 Wada han nahamad an hapit an alyonay,
“Pohdon ay han tagun mun'endog hi tamun Apo Dios
ya maphod henen ninomnomna.”

²Mu hay aat di mun'endog ya nan aggyu napahpahal, ya mahapul un ohay ahawanan adi nabinabai,ⁱ ya nan matpong, ya nan mangiyane'nong hi atona, ya nan ma'ammangili, ya nan nanginnilan muntudtudu. ³Ya mahapul goh an adi mumbutong, ya adi un hi'itangan ni'pattoy, mu mahapul an hiya ya ma'ulay, ya adi mi'hannu, ya adina gamgamon di pihhu. ⁴Ya mahapul goh an inilanan mumpapto' ay didan hina"ama, ya inilanan manugun hinan imbabaluy na ta e'gonanda hiya. ⁵(Ti gulat ta

ⁱ3:2 Dumalat eten verse ya alyon nan udum di anggay nan nalhin an lala'iy way biyangnan mun'endog ti nan i'iwoy an linala'i ya mid pay di ahawada. Mu hay immannung hi alyon ten verse hinan hapit di iGreece ya “mahapul un o'ohhay ahawa,” at pohdonan hapiton an adi mabalin hi un nahuluk hi oha. Ya itudun nan udum an evangelicals an adi mabalin an mun'endog nan numbentan ti nahuluk hi ohay nahayhaynod an inahawana, mu bo'on hene y ituduna.

mid olognan mangipapto' ay didan hina"ama at namaman mi'id goh inilanan mangipangpanguluh nan tatagun mangunud ay Apo Dios.) ⁶Ya bo'on nan pa'akkulug di mun'endog ti ini ya ipahiyannah nen tamuna, ya hiyay dumalat hi pummoltaan Apo Dios ay hiya an umat ay Satan. ⁷Ya hay ohah dumalat ya mahapul an maphod di pangat nan mun'endog ya ta'on nan aggy kimmulug ya maphod di hapitondah aatna. Ti adi ay umat hinay aatna at nappuhiy punnomnom di tatagun hiya, at hiyay pangabakan Satan an paddungnay unna hinulu.

**Hay Aat di Baal nan Mun'endog hinan
Himpampun an Tatagun Apo Dios**

⁸Hana ay goh an linala'in baal di mun'endog ya mahapul goh an nan nanomnoman, ya adida munlayah, ya adida mumbutong, ya adida gamgamon di pihhu. ⁹Ya mahapul an punnonngonday pangulugdan miyunnud hinan nipa'innilan Hapit Apo Dios ta hiyay aptan hi pangiyohhaandah punnomnomda. ¹⁰Ya aptan ahan hi unyu innilaon di aatda ta maphod ay ya diday pot'onjuh bumadang hinan mun'endog. ¹¹Ya mahapul an nanomnoman goh nan ahawada ta adida hiwitan di ibbadah tagu, ya emayaanday atonda, ya nanongnan madenolanda. ¹²Ya hay aat goh di baal di mun'endog ya nan un ohay ahawada' an adida nabinabai, ya abalinandan manugun hi imbabaluyda, ya abalinandan mangipapto' hi pamilyada. ¹³Ti manu ay ya nan napto' an baal ya maphod di pangatdah tamuda ya e'gonan di tatagu dida. Ya nidugah di denoldan mangibabbaag hi pangulugdan Jesu Kristu.

Hay Aat di Aggy Nipa'innilah din Penghana

¹⁴Ta'on un ag'agay umalia' hina ya itudo'un amin hatun tugun'un he"a ¹⁵ti mid mapto' ya ma'ahupana' ya ta inilam di atom hinan a'am'amunganyun mundayaw ay Apo Dios an wagwadah enggana ti ditu'un kimmulug di mangihtiguh nan makulug an mitudtuduh aat Jesu Kristu. ¹⁶Ya mi'id ahan meyengngoh hinan impa'innilan Apo Dios ay ditu'u an hiyay ne nan kinulug tu'u. Ya hay attiganan makulug ya wada nan hapit an alyonay,

“Hi Kristu ya numpattig hitun luta ti nalmuy odolna,

¹3:12 Bahaom nan footnote di I Tim. 3:2.

ya nipa'innilan Hiyay Imbaluy Apo Dios
 ti nan Na'abuniyanan an Lennaway nun'ihitigun Hiya.
 Ya nipattig hinan a'anghel,
 ya na'ulgu'ulgud hinan himpapangili,
 ya Hiyay kulugon di tataguh tun luta,
 ya nipatulud abuniyan."

Hay Aat nan Tatagun Nahihinnuy Itududa

4 Impa'innilan nan Na'abuniyanan an Lennawan udum hi algaw ya wadaday mangidinong hi pangulugdan Jesu Kristu ti puhion nan bumalbalin lennaway nomnomda, at adalonday nibahhaw hi tugun di dimunyu. ²Ti hiyah ne itudun nan nanginnilah nan Nahamad an Tugun, mu ta'on ya layalayahanda ti nipahelot di nomnomdan umat hinan dotag an nipulitu, at adida bumain an mangat. ³Ya ipawaday umahawa ya nan udumnah ma'an ta adi onon,^k mu limmun Apo Dios hana, at munyaman ay nan un'unnud an manginnilah nan Makulug an Ma'unud at mabalín an ononda. ⁴Ti an amin di limmun Apo Dios hi ma'an ya maphod, ya bo'on paniaw hi un tu'u munyaman ay Apo Dios ti indatna ta way onon tu'u. ⁵Ya aton tu'u ay at mipaphod ti dumalat nan panapitan tu'un Hiya ya nan Hapitna goh.

Hay Aat di Nahamad an Baal Jesu Kristu

⁶Ipa'innilam heten intudo"uh nan i'ibba tu'u, ya atom ay ya nahamad'an baal Jesu Kristu ti nete"ah a'ungam ya nituduwan'ah nan Tugun Apo Dios an kulugon tu'u. ⁷Mu adim unudon nan hudhud an mi'id ipatukana' an adina ituduy Tugun Apo Dios. Mu ipaphodmuy nomnommu ta mipaphod di atom an manganud hi Tugun Apo Dios. ⁸⁻⁹Ya wada han nahamad an pangali tu'un an at hituy aatna:

"Gulat ta ipa'engha tu'un muntamu
 ta way aton di odol tu'un umikah
 ya maphod heneh tun itaguan tu'u."

Mu hay ma"aphod ya ipa'engha tu'un unudon nan Tugun Apo Dios ti bo'on hay itaguan tu'uh tun luta ya anggay di

^k **4:3** Hiyah ne itudun nan kulto an Gnosticism (bahaom nan footnote di I Tim. 1:3 ta innilaom di udum an aatna). ^l **4:7** Hiyah ne itudun nan kulto an Gnosticism (bahaom nan footnote di I Tim. 1:3).

punhulbiana ti hay pi'taguan tu'ud abuniyan goh. ¹⁰At hiyaat un tu'u tumamutamu, ya anuhan tu'uy ligat tu'u ta dedennon tu'uy aton Apo Dios an adi matmattoy an Hiyay manalimun an amin hitun tatagu, at namamah nan mangunud ay Hiya.

¹¹Ya heten itugun'uy itudum ya minandalmu nan tatagu ta unudonda. ¹²Ya hay maphod ya adi da'a pahiwon hinan tataguh na an ta'on hi un'a unga. Ya nan tagun mangunud ay Apo Dios ya maphod hi unda eyengngoh hinan maphod an ugalim an umat hi hapitmu, ya nan pamhodmu, ya pangulugmu, ya nan nomnomom an maphod, ya an amin nan aatmu. ¹³Ya hay aat di tamum ya ibaham nan Hapit Apo Dios hinan tatagu, ya tugunom dida, ya itudum nan Tugun Apo Dios ay dida ta nangamung unna' umali. ¹⁴Ya hidin namto'andan he'a ya imbaag nan propeta an he'ay pot'onda, at dinapan nan ap'apuyu nan palintutugganmu ta ma'udman di abalinam, at adim inganuy henen abalinam. ¹⁵Hatun inali' di hiyay amnawam hi atom, at hiyay tamutamam ta tigon nan tataguy pumhodam. ¹⁶Ya iluludmun emayaan di aatmu ya nan panudtudum. Ya atom ay at mipa'annung di abaliwam, ya umat goh hinan mangngol hinan itudtudum.

Hay Nuntugunan Paul ay Timothy hi Pamhodanah nan Mangunud ay Jesus

5 Gulat ta way inat nan nala'ay hi nibahhaw ya adim ihingal ta unmu tugunon an ay paddungnay un hi amam. Ya ibilangmu nan ungunan linala'i ya nan hemme'nad di inilognah a'agim. ²Ya nan nun'a'in'inna ya ibilangmu didah o'ommodmu. Ya ibilangmu nan babalahang ya nan hemme'nad di inilognan binabaih a'agim ta maphod di nomnommun dida.

³Ya halimunam nan umu'utun an na'in'inna an nun'awotwot. ⁴Mu wada ay di imbabaluyda unu a'apuda ya hay aptan hi innilaondah atonda ya hom'onday ommodda ya a'apuda ya un nan udumnan atondah maphod ti iballohday nangat di ommodda ya nan a'apudan didah a'ung'ungungngada ti hiyah ne popohdon Apo Dios hi aton tu'u. ⁵Mu nan umu'utun an nahamad di ugalida an mi'id manalimun ay dida ya diday manahalimid ay Apo Dios, ya lumuwaluwaludan Apo Dios hi abigabigat ya amahdomahdom ta ibagaday badangna. ⁶Mu nan umu'utun an munnomnom hi maphod hi itaguanda ya anggay ya paddungnay natoy ti nilalahhin ay Apo Dios an ta'on hi unda matagu.

⁷Hiyatuy imandalmun dida ta adida mapahpahal. ⁸Nappuhih un adi halimunan nan taguy tutulangna, at iyal'allanan na"appuhih unna adi halimunan di pamilyana, at munlayah hi pangalyanah un way pangulugna, at iyal'allanan munlayah ya un nan aggyu kimmulug.

⁹Ya gulat ta nan umu'utun an natoy di ahawana ya pohdonan middum di ngadanan mitudo' hinan Nitud'an di Ngadan nan Umu'utun an Bumadang hinan Kimmulug ya mahapul an nahuluk hi nanom di tawona, ya aggyuna inlugtap di ahawanah din amataguna, ¹⁰ya nan hapihapiton di tataguy amaphodanda ti nan aat di nangatda. Ti gulat ta waday imbaluyda at ulgudon di tataguy inatdan nangipaphod an nanalimun ay dida, ya hay nangipahi'umandah mangilida, ya hay nangihuandah hu'in di tatagun Apo Dios,^m ya hay namadangandah nan way naligatan hi tagu, ti hay ulgudonda ya an amin di ina'inatdan maphod.

¹¹Mu nan umu'utun an aggyu pay na'in'inna ya ipawayuy alehtaan di ngadanda ti ini ya munduguda, ya aliwanday intulagdah puntamuandan Kristu ti ini ya nomnomondan malhin, ¹²at mabaholanda ti ingnganuyday intulagdah puntamuandan Apo Dios. ¹³Ya nan udumna goh ya muntallagawda an unda palpaliwan ya mapayadda. Mu hay na"appuhi ya ulgudondan amin nan way donglonda, ya muntagultulda ti hapitonday adi maphod hi mahapit. ¹⁴At hiyaat un'u pohdon an malhin nan aggyu na'in'inna an umu'utun an natoy di ahawana ta malmuy imbaluyda ta way atondan manalimun hi abungda, ta mi'id aton di adi mangunud ay Apo Dios an mamahal ay da'yu. ¹⁵Ya ta'on ad ugwan ya waday udumnah nan umu'utun an inaliwanday unudonda, at hay itudun Satanas di unudonda. ¹⁶Ya wada ay di lala'i unu babain mangunud ay Apo Dios an waday o'ommodda unu tutulagdah umu'utun ya okoddan manalimun ay didah unda adi umda, ya bo'on an amin nan ma'amu'amung an tatagun Apo Dios, ta way aton nan tatagun Apo Dios an bumadang hinan udumnan umu'utun an bahig.

¹⁷At nan a'ap'apuyun nala'eng an mumpapto' ya maphod hi un way mange'gon ay dida ta paddungnay midat ay dida nan ma'alih First Honor ya Second Honor, ya namamah unda

^m 5:10 Hiyah ne ugalidah din penghanah un way bihhtan humigup hi abung (nan nipaddungana ya nitudo' hinan Jn. 13:3-5).

mahmahlun mangiyul'ulgud ya muntudtuduh nan Hapit Apo Dios.ⁿ 18Ti hiyah ne itudun nan Hapit Apo Dios an alyonay,

“Adiyu punguton nan timid di bakah un mun'elek hinan paguy.”^o

Ya wada goh di nitudo' an alyonay,

“Nan muntamu ya mahapul di helduna.”^p

19Ya adiyu kulugon di mamahol hinan a'ap'apuyu ta awni ta duwada unu tuluday mangibaag. 20Ya inaynayuna ay an mabaholan ya awni ta ma'amungday tatagu ya unyu ihingal dida, ta way aton di udumnan mangngol, ta bumaindan mangat.

21Ya mandalo' he"a, Timothy, ta donglon Apo Dios, ya hi Apu tu'un hi Jesu Kristu, ya nan pepento'nan a'anghel ta unudom heten Tugun, ta pumpapaddungom di atom hinan tatagu ta adi hay udumnay hadyo'om. 22Ya hamadom ta adi galagala ya pento'mu nan iyogwodmun mumpapto' ti atom ay ya omod un'a mi'bahol ay hiyah un way atonah nappuhi. Mu hay atom ya du'gom an mangat hi nappuhi.

23Ya mete"ad ugwan ya bo'on danum ya anggay di inu'inumom ta inumom goh di itang hi bayah ta ipaphodnay putum ti gun'a mundogoh.

24Ya waday udumnah nan tatagu an ma'i'innilay baholda, at na'innilay amoltaandah awni, mu nan udumna ya adi ma'innilay baholda, mu la'tot ya na'innila damdama. 25Ya umat goh hinah nan mangat hi maphod an ma'i'innilay atonda, mu adi ay ma'innilad ugwan ya ma'innila damdamah awni.

6 Hay maphod ya an amin nan himbut^q an mangunud ay Apo Dios ya ipattigday amaphodan di ugalida ta e'gonanda nan ap'apuda ta adi pahalon nan tatagu dida, ya ta adida goh iddum hi Apo Dios ya han itudtudu tu'uh nan pamahalanda. 2Nan himbut an kimmulug ay Apo Dios di ap'apuda ya gulat ta nomnomon nan himbut di, “Diday i'ibbamin kimmulug, at ta'on hi unmi adi e'gonan dida!” mu nappuhih neh aton, ti hay maphod ya iyal'alladan mangat hinan i'ibbadan kimmulug hi

ⁿ 5:17 Nan ma'alih *First Honor* ya hiyah ne pange'gonan nan tatagun didah himba'an. Nan ma'alih *Second Honor* ya hiyah ne malgom an lagbun idat nan tatagun dida. ^o 5:18 Deut. 25:4. ^p 5:18 Lk. 10:7. ^q 6:1 Bahaom nan footnotes di Col. 3:22 ya I Pet. 2:18 ta innilaom hi un abuluton nan Bibliay aat di ahimbutan di tagu.

maphod ta ipattigday pamhoddan dida. Hatun inali' di hiyay itugunmun dida.

**Hay Aat di Tatagun Nahihinnuy Itududa ya
nan Tatagun Umi'ikay an Umadangyan**

³Wa ay di tagun nob'on di ituduna ta adina abuluton nan Makulug an Hapit Apu tu'un hi Jesu Kristu ya adina ay goh abuluton nan Tugun Apo Dios an unudon tu'u ⁴ya henen tagu ya unna ipahiyay odolna, ya mi'id goh inilana, ya nibahhaw di nomnomona ti hay pohdona ya nan anu'anuu ya nan hapit an dumalat hi pi'tututan. At la'tot ya nan ituduwana ya hin'a'amohda, ya mi'tutututda, ya ulgudonday layah hi aat di ibbadan tagu, ya e'lomdan nappuhiy i'ibbada, ⁵ya tumanututudah abigabigat. Ya hiyatuy aat di tatagun nappuhiy nomnomda an diday nangaliw hinan Makulug an Ma'unud, ya pangaliday unda umadangyan an dumalat nan Tugun Apo Dios.

⁶Mu nan udumna ya ma'angohhoydah gina'udah tun luta an hay Tugun Apo Dios di unudonda. Mu dida damdamay pa'adangyan ta bolloh de han aatda. ⁷Ya nangiw'iwadya tu'un nitungaw, at makulug an adi goh mabalin an ita'in tu'uy gina'uh un tu'u matoy. ⁸Wada ay di onon tu'u ya gina'un di odol tu'u ya hiyanana, at mundenol tu'uh nangidatan Apo Dios. ⁹Ti nan umi'ikay an umadangyan ya mitudul, at abakon Satanas hiyan umat hinan na'nah hulu ti pohdonan mangat hi do'ol an layah. Mu la'tot ya hiyay mangubah hi itaguanda, at milahhingan Apo Dios hi mid pogpogna. ¹⁰Ya nan pangamnaw hinan pihhu ya hiyay dumalat hi pangatan hinan numbino'ob'on an nappuhi. Ya laylaydon di udumnan mangngal hi pihhu, at adida elan, ya inaliwanday pangulugda, at hiyay dumalat hi nalmuwan di do'ol an ligatda.

Hay Nuntugunan Paul ay Timothy

¹¹He"a, Timothy, ya tagu da'an Apo Dios, at du'gom hanan nappuhi, ti hay nomnomom hi atom ya ipadahmun mangihamad hi ugalim, ya nan pangunudam hinan Tugun Apo Dios, ya nan pangulugmu, ya nan pamhodmu, ya nan panginaynayunam an mangat hi maphod, ya hay ama'ma'ullayam. ¹²Ya inaynayunmuy pangulugmun umat hinan tagun mi'yabbak ta atamam di pi'taguam ay Apo Dios hi mi'id pogpogna ti hiyaat un da'a pento'. Ya impa'innilam di aat nan pangulugmuh nan do'ol an

tagu. ¹³Ya heten imandal'un he"a, Timothy, ya ihamadmun manganud ti donglon Apo Dios an Hiyay managun amin hi logom, ya donglon goh Jesu Kristu an ni'haggangan ay Pontius Pilate' ti inulgudnay nahamad hi aatnah din nahumalyaana. ¹⁴Ya hay imandal'u ya adim ibahhaw nan nitugun ay he"a ta adi'a mapahpahal ta nangamung di pidwanah pumattigan Apu tu'un hi Jesu Kristu. ¹⁵Ya mumpattig hi un madatngan henen algaw an pangipattigan Apo Dios an ma'ulgud di amaphodana ya un oh'ohha an mangipapto' an amin, an ta'on nan ali ya Hiyay alida goh, ya ta'on un nan a'ap'apu ya Hiyay ap'apuda goh. ¹⁶Ya Hiya ya anggay di alpuwan an amin di ataguan an mi'id pogpogna, ya humili nan wadana, at adi mabalin di meheggon nan tagun Hiya. Ya mi'id ah ohah nannig ti adi mabalin an mattig, ya Hiyay me'gonan ti abalinanan amin di logom hi mi'id pogpogna! Amen!^s

¹⁷Mandalom nan adangyan ta adida mumpahiya, ya adida ehdol di inadangyanda. Ti bo'on hiyay nahamad hi ma'amnawan, ti hay maphod ya hi Apo Dios di ehdolda ti do'lonay lumuwonah logom hinan iyamlong tu'u. ¹⁸Ya tugunom goh dida ta atonday maphod, ta umat hinan gina'udan dimmo'ol an dumalat di pangatandah maphod. Ya tugunom dida ta umigohgohdah nan gina'uda ta ipa'dawda. ¹⁹Ya hay lagbudah nan atonda ya matalepon ad abuniyan, at hiyay te"an di nahamad an inadangyandah udum hi algaw. Ya atonda ay ya atamanday pi'taguandan Apo Dios hi mi'id pogpogna an ta'on unda matoy.

²⁰Ya papuutam, Timothy, nan nitudun he"an Tugun Apo Dios. At adim agawaton nan hapit an mid ipatukana ya nan politikan hapit an alyon di tataguy do'ol di ituduna, mu mi'id.^t ²¹Ti hiyah ne inunud di udumna, at aggy nepto' di pangulugda.

Ipadutu' da'yun Apo Dios.

^r6:13 Hay nunggobelnadolanad Judea ya hidin 26-36 A.D. ^s6:16 Hay pohdonan ibaga ya *hene ya abuluto' ahan*. ^t6:20 Hiyah ne intudun nan kulto an ma'alih Gnosticism (bahaom nan footnote di I Tim. 1:3 ta innilaom di udumnah aat ten kulto).